

Μεταγλωττιστές

Νίκος Παπασπύρου
nickie@softlab.ntua.gr

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχ. και Μηχ. Υπολογιστών
Εργαστήριο Τεχνολογίας Λογισμικού
Πολυτεχνειούπολη, 15780 Ζωγράφου.

Εισαγωγή (i)

- Τλοποίηση γλωσσών προγραμματισμού
- Είδη μεταγλωττιστών:
 - Απλοί
 - Αντίστροφοι (decompilers)
 - Μετα-μεταγλωττιστές (meta-compilers)
- Ειδικές περιπτώσεις μεταγλωττιστών:
 - Προεπεξεργαστές (preprocessors)
 - Συμβολομεταφραστές (assemblers)
 - Γεννήτορες προγραμμάτων (program generators)

Εισαγωγή (ii)

- Συναφή εργαλεία
 - Διερμηνείς (interpreters)
 - Διαχειριστές βιβλιοθηκών (library managers)
 - Συνδέτες (linkers)
 - Φορτωτές (loaders)
 - Εκδότες προγραμμάτων (program editors)
 - Εντοπιστές σφαλμάτων (debuggers)
 - Στατιστικοί αναλυτές (profilers)

Κατασκευή μεταγλωττιστή (i)

- Βασικές απαιτήσεις:
 - Να λειτουργεί σωστά
 - Να συμμορφώνεται με τις προδιαγραφές της αρχικής και της τελικής γλώσσας
 - Να μεταγλωττίζει προγράμματα κάθε μεγέθους

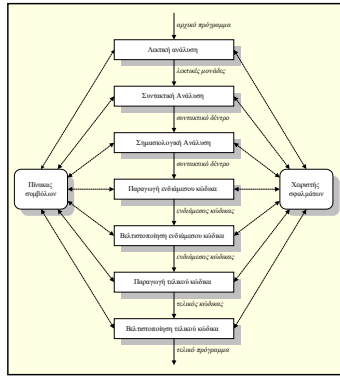
Κατασκευή μεταγλωττιστή (ii)

- Επιπρόσθετες απαιτήσεις:
 - Να παράγει αποδοτικό κώδικα
 - Να έχει μικρό χρόνο μεταγλώττισης
 - Να έχει μικρές απαιτήσεις μνήμης κατά τη μεταγλώττιση
 - Να δίνει καλά διαγνωστικά μηνύματα
 - Να συνεχίζει ύστερα από λάθη
 - Να είναι μεταφέσιμος

Φάσεις της μεταγλώττισης

- Λεκτική ανάλυση
- Συντακτική ανάλυση
- Σημασιολογική ανάλυση
- Παραγωγή ενδιάμεσου κώδικα
- Βελτιστοποίηση
- Παραγωγή τελικού κώδικα

Φάσεις και προϊόντα

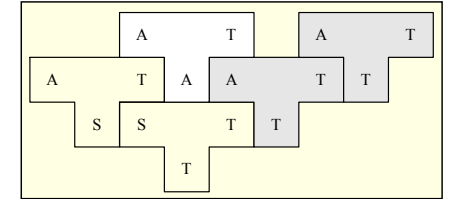

Θέματα υλοποίησης

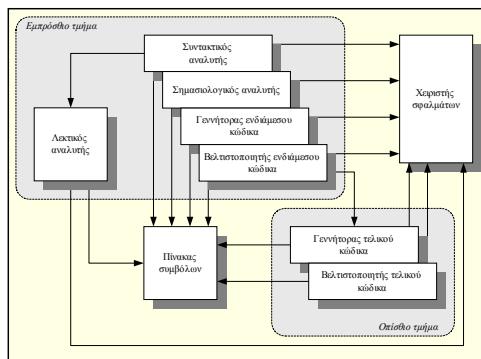
- Οργάνωση σε περάσματα
- Οργάνωση σε εμπρόσθιο και οπίσθιο τμήμα (front-end / back-end)
- Έλεγχος ορθότητας
- Είδη διαγνωστικών μηνυμάτων και ανάνηψη
 - Εσωτερικά (internal)
 - Σφάλματα (errors)
 - Προειδοποιητικά μηνύματα (warnings)
 - Απλά μηνύματα (messages)

Εκκίνηση – bootstrapping

- Βήμα 1: Μεταγλωττιστής για $S \subset A$ στην T .
- Βήμα 2: Μεταγλωττιστής για την A στην S .
- Βήμα 3: Μεταγλωττιστής για την A στην A .

Οργάνωση σε ένα πέρασμα

Τυπικές γλώσσες

- Γραμματική $G = (T, N, P, S)$
 - T : **τερματικά** σύμβολα a
 - N : **μη τερματικά** σύμβολα A
 - P : **κανόνες παραγωγής** $\alpha \rightarrow \beta$
 - S : **αρχικό** σύμβολο
- Παραγωγές: αν $\alpha, \beta, \gamma, \delta \in (T \cup N)^*$ και $(\alpha \rightarrow \beta) \in P$ τότε $\gamma\alpha\delta \Rightarrow \gamma\beta\delta$
- Γλώσσα: $L(G) = \{\alpha \in T^* \mid S \Rightarrow^+ \alpha\}$

Ιεραρχία Chomsky

- Τύπου 0: όλες οι γραμματικές, $\alpha \rightarrow \beta$
- Τύπου 1: γραμματικές με **συμφραζόμενα** (context-sensitive), $\alpha \rightarrow \beta$ με $|\alpha| \leq |\beta|$
- Τύπου 2: γραμματικές χωρίς **συμφραζόμενα** (context-free) $A \rightarrow \beta$
- Τύπου 3: **κανονικές** γραμματικές (regular) $A \rightarrow aB$ ή $A \rightarrow a$
- Ειδική περίπτωση: γλώσσες που παράγουν την **κενή συμβολοσειρά**

Αναγνωριστές

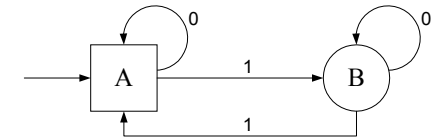
- Τύπου 0: μηχανή Turing
- Τύπου 1: γραμμικά περιορισμένη μηχανή Turing
- Τύπου 2: αυτόματα στοιβάς (push-down automata)
 - Χρήσιμα στη **συντακτική ανάλυση**
- Τύπου 3: πεπερασμένα αυτόματα (finite automata)
 - Χρήσιμα στη **λεκτική ανάλυση**

Κανονικές γλώσσες

- Κανονικές εκφράσεις (regular expressions)
 - Κενή συμβολοσειρά: ϵ
 - Κάθε σύμβολο: $a \in \Sigma$
 - Παράθεση δύο κανονικών εκφράσεων: (rs)
 - Διάζευξη δύο κανονικών εκφράσεων: $r|s$
 - Κλείσιμο (ή άστρο) Kleene: (r^*)
- Συντομογραφίες:
 - απαλοιφή περιττών παρενθέσεων
 - $r^+ [a_1, a_2, \dots, a_n] r^? \dots$

Πεπερασμένα αυτόματα

- Καταστάσεις και μεταβάσεις
- Ντετερμινιστικά (ΝΠΑ), μη ντετερμινιστικά (ΜΠΑ) και ΜΠΑ με κενές μεταβάσεις (ΜΠΑ- ϵ)

- Η γλώσσα των συμβολοσειρών που αποτελούνται από 0 και 1 και περιέχουν άρτιο αριθμό 1

Αναγωγές και ισοδυναμίες

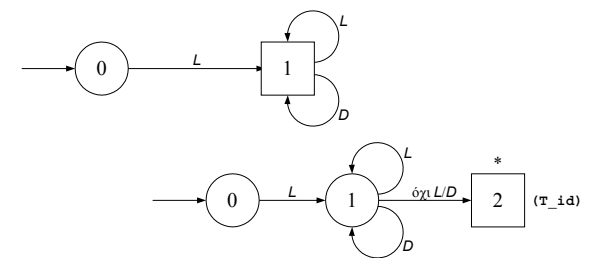
- κανονική γραμματική \Rightarrow ΜΠΑ- ϵ
- ΜΠΑ- ϵ \Rightarrow κανονική γραμματική
- κανονική έκφραση \Rightarrow ΜΠΑ- ϵ
- ΜΠΑ- ϵ \Rightarrow κανονική έκφραση
- ΜΠΑ- ϵ \Rightarrow ΝΠΑ
- Ελαχιστοποίηση ΝΠΑ

Λεκτική ανάλυση

- Λεκτικές μονάδες (tokens)
- Αναγνωρίζονται με **πεπερασμένα αυτόματα** που:
 - διαβάζουν ενδεχομένως περισσότερους χαρακτήρες
 - οπισθοδρομούν αν χρειαστεί
 - διαθέτουν έξοδο που χρησιμοποιείται στη συντακτική ανάλυση
- Ειδικός συμβολισμός: **διαγράμματα μετάβασης**

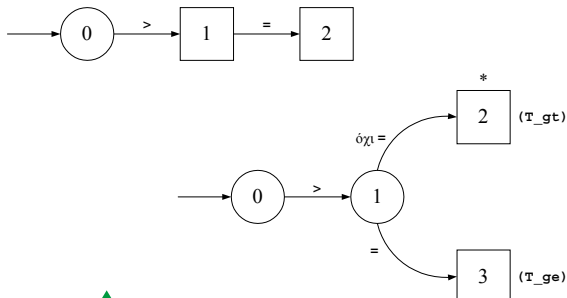
Διαγράμματα μετάβασης (i)

- Αναγνωριστικά της Pascal

Διαγράμματα μετάβασης (ii)

- Τελεστές > και >=

Κατασκευή του ΛΑ (i)

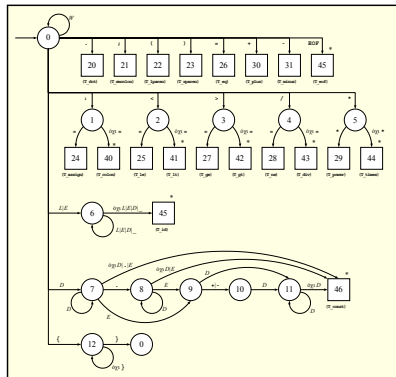
- Καταγραφή και ταξινόμηση χαρακτήρων
 $mapping : (ASCII \cup \{EOF\}) \rightarrow \Sigma$
- Καταγραφή και ταξινόμηση λεκτικών μονάδων
 - Κωδικοποίηση λεκτικών μονάδων
 - Ακολουθία χαρακτήρων (lexeme)
- Σχεδίαση του διαγράμματος μετάβασης
- Υλοποίηση του λεκτικού αναλυτή

Κατασκευή του ΛΑ (ii)

- Επιμέρους θέματα
 - Τρόπος διαχωρισμού λεκτικών μονάδων
 - Σχόλια
 - Διάκριση πεζών / κεφαλαίων γραμμάτων
 - Ενδιάμεση μνήμη (buffer)
 - Ανάνηψη από σφάλματα

Κατασκευή του ΛΑ (iii)

Σχεδίαση συνολικού διαγράμματος μετάβασης

Κατασκευή του ΛΑ (iv)

- Εναλλακτικοί τρόποι υλοποίησης:
 - Χειρωνακτικά
 - Με πίνακα μεταβάσεων
 - Με το μεταεργαλείο flex

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (i)

- Μεταεργαλείο flex: γεννήτορας ΛΑ
- Είσοδος: μεταπρόγραμμα που περιγράφει τις λεκτικές μονάδες
- Έξοδος: πρόγραμμα σε C
 - Η συνάρτηση `yyllex` υλοποιεί το ΛΑ
 - Επιστρέφει τον κωδικό της λεκτικής μονάδας που αναγνωρίστηκε, ή 0 στο τέλος της συμβολοσειράς εισόδου
 - Τοποθετεί στη μεταβλητή `yyltext` την αντίστοιχη ακολουθία χαρακτήρων (lexeme)

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (ii)

- Δομή του μεταπρογράμματος

Μέρος A

%%

Μέρος B

%%

Μέρος Γ

Και τα τρία μέρη μπορούν να είναι κενά

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (iii)

- Μέρος A, περιέχει
 - Σχόλια, όπως στη C
 - Κώδικα C, μέσα σε %{ και %}
 - Μνημονικά ονόματα ως συντομογραφίες κανονικών εκφράσεων
 - Δηλώσεις αρχικών καταστάσεων

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (iv)

- Μέρος A, παράδειγμα

```
{
#define T_eof          0
#define T_id          1
  ...
#define T_while       52

void ERROR (const char msg []);
%}

L [A-Za-z]          /* letters */
D [0-9]             /* digits */
W [ \t\n]           /* white space */
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (v)

- Μέρος B, περιέχει κανόνες της μορφής
κανονική έκφραση ενέργεια
- Κάθε ενέργεια είναι μια εντολή της C
- Λειτουργία:
 - Διαβάζεται το μακρύτερο πρόθεμα της συμβολοσειράς εισόδου που μπορεί να αναγνωρισθεί από κάποια κανονική έκφραση
 - Εκτελείται η αντίστοιχη ενέργεια

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (vi)

- Κανονικές εκφράσεις
 - a Ο χαρακτήρας a.
 - . Οποιοσδήποτε χαρακτήρας εκτός της αλλαγής γραμμής.
 - \x Ο χαρακτήρας ASCII με δεκαδική τιμή x.
 - \x3f Ο χαρακτήρας ASCII με δεκαεξαδική τιμή 3F.
 - "abc" Η συμβολοσειρά abc.
 - [abc] Ένας από τους χαρακτήρες a, b ή c.
 - [a-z] Ένας από τους χαρακτήρες a έως z.
 - [ac-fs] Ένας από τους χαρακτήρες a, c έως f, ή s.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (vii)

- Κανονικές εκφράσεις (συνέχεια)
 - [^a-z] Ένας από τους χαρακτήρες εκτός όσων ανήκουν στην περιοχή a έως z.
 - {name} Η κανονική έκφραση με μνημονικό όνομα name.
 - rs Η παράθεση των r και s.
 - r|s Η διάζευξη των r και s.
 - r/s Η κανονική έκφραση r αλλά μόνο αν ακολουθεί η κανονική έκφραση s.
 - (r) Η κανονική έκφραση r. Οι παρενθέσεις χρησιμοποιούνται για ομαδοποίηση.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (viii)

Κανονικές εκφράσεις (συνέχεια)

- r^* Η r επαναλαμβάνεται μηδέν ή περισσότερες φορές.
- r^+ Η r επαναλαμβάνεται μια ή περισσότερες φορές.
- $r^?$ Η r είναι προαιρετική (επαναλαμβάνεται μηδέν ή μια φορά).
- $r\{7\}$ Η r επαναλαμβάνεται ακριβώς 7 φορές.
- $r\{3,5\}$ Η r επαναλαμβάνεται από 3 έως 5 φορές.
- $r\{4,\}$ Η r επαναλαμβάνεται 4 ή περισσότερες φορές.
- $\^r$ Η r αλλά μόνο στην αρχή μιας γραμμής.
- $r\$$ Η r αλλά μόνο στο τέλος μιας γραμμής.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (ix)

Κανονικές εκφράσεις (συνέχεια)

- $\langle S \rangle r$ Η r αλλά μόνο όταν η τρέχουσα αρχική κατάσταση είναι η S .
- $\langle S_1, S_2, S_3 \rangle r$ Η r , αλλά μόνο όταν η τρέχουσα αρχική κατάσταση είναι μια από τις S_1, S_2 ή S_3 .
- $\langle * \rangle r$ Η r σε οποιαδήποτε αρχική κατάσταση.
- $\langle \langle EOF \rangle \rangle$ Το τέλος του αρχείου εισόδου.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (x)

Μέρος Β, παράδειγμα

```
"and"           { return T_and; }
...
"while"         { return T_while; }
";="           { return T_assign; }
";:"           { return T_colon; }

{L}({L}|{D}|_)* { return T_id; }
{D}+(\.{D}* (e\~?{D}+)?)? { return T_const; }
{W}+           { /* nothing */ }
"(*"([^\*]+|\*+[\^*])*\*+" { /* nothing */ }

.              { ERROR("illegal token"); }
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xi)

Μέρος Γ, περιέχει κώδικα C

Παράδειγμα

```
void ERROR (const char msg [])
{
    fprintf(stderr, "ERROR: %s\n", msg);
    exit(1);
}
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xii)

Παράδειγμα (συνέχεια)

```
int main ()
{
    int token;

    do {
        token = yylex();
        printf("token=%d, lexeme=\"%s\"\n",
            token, yytext);
    } while (token != T_eof);

    return 0;
}
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xiii)

Παράδειγμα: Αρίθμηση γραμμών

```
int lineno = 1;

[ \t]+ { /* nothing */ }
\n     { lineno++; }

void ERROR (const char msg [])
{
    fprintf(stderr, "ERROR, line %d: %s\n",
        lineno, msg);
    exit(1);
}
```

Πρόβλημα: Λάθος αρίθμηση σε σχόλια

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xiv)

- Αρχικές καταστάσεις
 - Κοινές: %s
 - Αποκλειστικές: %x
- Ενεργοί κανόνες σε κάποια κατάσταση
- Μετάβαση μεταξύ καταστάσεων: BEGIN(s)
- Αρχική κατάσταση κατά την έναρξη λειτουργίας του ΛΑ: INITIAL

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xv)

- Παράδειγμα: Αρίθμηση γραμμών (διόρθωση)
%x COMMENT

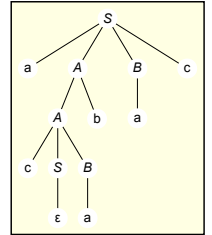
```
"(*)"      { BEGIN(COMMENT); }
<COMMENT>"*" { BEGIN(INITIAL); }
<COMMENT>\n  { lineno++; }
<COMMENT>"*" { /* nothing */ }
<COMMENT>[^*\n]+ { /* nothing */ }
```

Γλώσσες χωρίς συμφραζόμενα

- Γραμματικές χωρίς συμφραζόμενα: $A \rightarrow a$
- Αριστερότερη / δεξιότερη παραγωγή (leftmost / rightmost derivation)
- Συντακτικά δέντρα (parse trees)

$S \Rightarrow_L aABC \Rightarrow_L aAbBc$
 $\Rightarrow_L acSBbBc \Rightarrow_L acBbBc$
 $\Rightarrow_L acabBc \Rightarrow_L acabac$

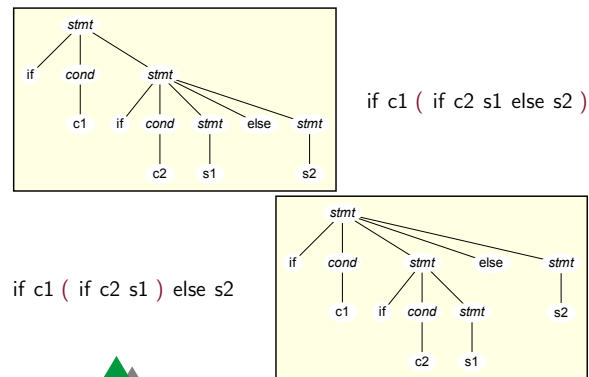
$S \Rightarrow_R aABC \Rightarrow_R aAac$
 $\Rightarrow_R aAbac \Rightarrow_R acSBbac$
 $\Rightarrow_R acSabac \Rightarrow_R acabac$

Διφορούμενες γραμματικές (i)

- Μια γραμματική είναι διφορούμενη (ambiguous) όταν υπάρχουν δύο ή περισσότερα συντακτικά δέντρα για την ίδια παραγόμενη συμβολοσειρά
 - Γραμματικές και γλώσσες εγγενώς διφορούμενες (inherently ambiguous)
 - Παράδειγμα διφορούμενης γραμματικής: ξεκρέμαστο if (dangling if)
- $stmt \rightarrow if\ cond\ stmt\ else\ stmt \mid if\ cond\ stmt \mid s1 \mid s2$
 $cond \rightarrow c1 \mid c2$
- και η συμβολοσειρά: if c1 if c2 s1 else s2

Διφορούμενες γραμματικές (ii)

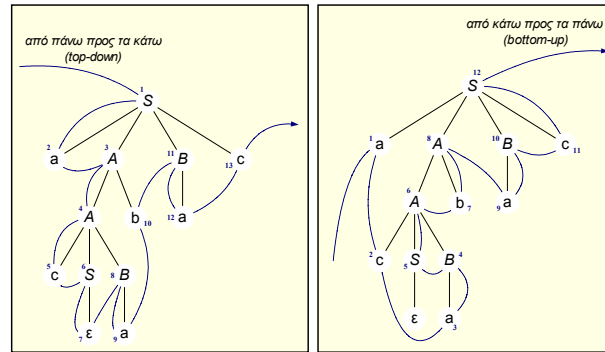
Συμβολισμός BNF/EBNF

- Backus-Naur Form
 - Σύμβολο ::= στους κανόνες
 - Μη τερματικά σύμβολα σε γωνιακές παρενθέσεις, π.χ. <expr>
 - Σύμβολο | για διάζευξη
- Extended Backus-Naur Form
 - Τερματικά σύμβολα σε εισαγωγικά
 - Παρενθέσεις για ομαδοποίηση
 - Αγκύλες για προαιρετικά τμήματα
 - Σύμβολα * και + για επανάληψη

Συντακτική ανάλυση

- Συντακτικό δέντρο (parse tree)
- Κατασκευάζεται με δύο τρόπους:
 - Από πάνω προς τα κάτω (top-down) δηλαδή ξεκινώντας από τη ρίζα και προχωρώντας προς τα φύλλα
 - Από κάτω προς τα πάνω (bottom-up) δηλαδή ξεκινώντας από τα φύλλα και προχωρώντας προς τη ρίζα

Top-down και bottom-up

Βοηθητικές έννοιες (i)

- Σύνολα **FIRST**
 - Έστω συμβολοσειρά $\alpha \in (T \cup N)^*$
 - Το σύνολο $\text{FIRST}(\alpha) \subseteq (T \cup \{\epsilon\})$ περιέχει τα τερματικά σύμβολα από τα οποία αρχίζουν οι συμβολοσειρές που παράγονται από την α
 - Αν $\alpha \Rightarrow \epsilon$, τότε $\epsilon \in \text{FIRST}(\alpha)$

Βοηθητικές έννοιες (ii)

- Σύνολα **FOLLOW**
 - Έστω μη τερματικό σύμβολο A
 - Το σύνολο $\text{FOLLOW}(A) \subseteq (T \cup \{\text{EOF}\})$ περιέχει τα τερματικά σύμβολα που μπορούν να ακολουθούν το A στη διάρκεια μιας παραγωγής
 - Αν το A μπορεί να είναι το τελευταίο σύμβολο σε μια παραγωγή, τότε $\text{EOF} \in \text{FOLLOW}(A)$

Υπολογισμός FIRST (i)

- $\text{FIRST}(\epsilon) = \{\epsilon\}$
- $\text{FIRST}(a\beta) = \{a\}$
- αν $\epsilon \notin \text{FIRST}(A)$ τότε $\text{FIRST}(A\beta) = \text{FIRST}(A)$
- αν $\epsilon \in \text{FIRST}(A)$ τότε $\text{FIRST}(A\beta) = (\text{FIRST}(A) - \{\epsilon\}) \cup \text{FIRST}(\beta)$
- για κάθε κανόνα $A \rightarrow \alpha$, πρέπει $\text{FIRST}(\alpha) \subseteq \text{FIRST}(A)$

Υπολογισμός FIRST (ii)

- Παράδειγμα

$$\begin{aligned} \text{FIRST}(E) &= \{\text{id}, (\} \\ \text{FIRST}(T) &= \{\text{id}, (\} \\ \text{FIRST}(F) &= \{\text{id}, (\} \\ \text{FIRST}(E') &= \{+, \epsilon\} \\ \text{FIRST}(T') &= \{*, \epsilon\} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} E &\rightarrow T E' \\ E' &\rightarrow \epsilon \\ E' &\rightarrow + T E' \\ T &\rightarrow F T' \\ T' &\rightarrow \epsilon \\ T' &\rightarrow * F T' \\ F &\rightarrow (E) \\ F &\rightarrow \text{id} \end{aligned}$$

Υπολογισμός FOLLOW (i)

- $EOF \in FOLLOW(S)$
- για κάθε κανόνα $A \rightarrow \alpha B \beta$
 - $(FIRST(\beta) - \{\epsilon\}) \subseteq FOLLOW(B)$
 - αν $\epsilon \in FIRST(\beta)$ τότε $FOLLOW(A) \subseteq FOLLOW(B)$

Υπολογισμός FOLLOW (ii)

- Παράδειγμα

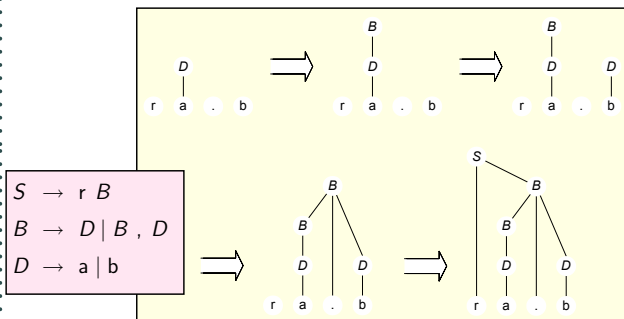
$FOLLOW(E) = \{), EOF\}$
 $FOLLOW(T) = \{+,), EOF\}$
 $FOLLOW(F) = \{*, +,), EOF\}$
 $FOLLOW(E') = \{), EOF\}$
 $FOLLOW(T') = \{+,), EOF\}$
 $FIRST(E') = \{+, \epsilon\}$
 $FIRST(T') = \{*, \epsilon\}$

$E \rightarrow T E'$
 $E' \rightarrow \epsilon$
 $E' \rightarrow + T E'$
 $T \rightarrow F T'$
 $T' \rightarrow \epsilon$
 $T' \rightarrow * F T'$
 $F \rightarrow (E)$
 $F \rightarrow id$

ΣΑ bottom-up (i)

- Η συντακτική ανάλυση ξεκινά από τα φύλλα
- Κάθε φορά, αναζητά:
 - τον αριστερότερο κόμβο του δέντρου
 - που δεν έχει ακόμα κατασκευαστεί
 - ενώ όλα τα παιδιά του έχουν κατασκευαστεί
- Επαναλαμβάνει μέχρι να κατασκευαστεί η ρίζα
- Ελάττωση (reducing): η επιλογή των κόμβων που θα αποτελέσουν τα παιδιά ενός νέου κόμβου

ΣΑ bottom-up (ii)

ΣΑ bottom-up (iii)

- ΣΑ ολίσθηση-ελάττωσης (shift-reduce)
 - Χρησιμοποιούν μια (αρχικά κενή) **στοίβα** όπου τοποθετούν σύμβολα της γραμματικής
 - **Ολίσθηση (shift)**: μεταφορά ενός συμβόλου από την είσοδο στην κορυφή της στοίβας
 - **Ελάττωση (reduce)**: αφαίρεση από την κορυφή της στοίβας του δεξιού μέλους ενός κανόνα και πρόσθεση του αριστερού μέλους
 - **Επιτυχία**: η στοίβα περιέχει μόνο το S και τα σύμβολα της εισόδου έχουν εξαντληθεί

ΣΑ bottom-up (iv)

βήμα	στοίβα	είσοδος	περιγραφή κίνησης
0	ϵ	$r a, b$	ολίσθηση
1	r	a, b	ολίσθηση
2	$r a$	$, b$	ελάττωση με $D \rightarrow a$
3	$r D$	$, b$	ελάττωση με $B \rightarrow D$
4	$r B$	$, b$	ολίσθηση (όχι ελάττωση με $S \rightarrow r B$)
5	$r B,$	b	ολίσθηση
6	$r B, b$	ϵ	ελάττωση με $D \rightarrow b$
7	$r B, D$	ϵ	ελάττωση με $B \rightarrow B, D$ (όχι ελάττωση με $B \rightarrow D$)
8	$r B$	ϵ	ελάττωση με $S \rightarrow r B$
9	S	ϵ	αναγνώριση

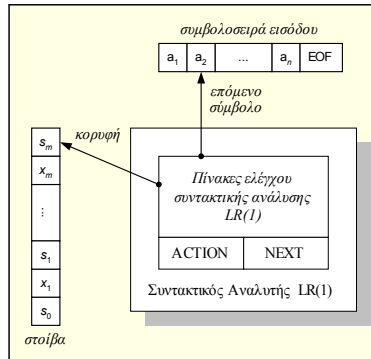
shift/reduce conflict

reduce/reduce conflict

ΣΑ bottom-up

(v)

- LR(k)
- LR(0)
- SLR(1)
- LALR(1)
- LR(1)

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (i)

- Μεταεργαλείο bison: γεννήτορας ΣΑ LALR(1)
- Είσοδος: μεταπρόγραμμα που περιγράφει τη σύνταξη και τις σημασιολογικές ρουτίνες
- Έξοδος: πρόγραμμα σε C
 - Η συνάρτηση `yyparse` υλοποιεί το ΣΑ
 - Επιστρέφει 0 αν αναγνωριστεί η συμβολοσειρά εισόδου ή 1 σε περίπτωση συντακτικού σφάλματος
 - Συνεργάζεται με το λεκτικό αναλυτή (συνάρτηση `yylex`)

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (ii)

- Δομή του μεταπρογράμματος

Μέρος A

%%

Μέρος B

%%

Μέρος Γ

Και τα τρία μέρη μπορούν να είναι κενά

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (iii)

- Μέρος A, περιέχει
 - Σχόλια, όπως στη C
 - Κώδικα C, μέσα σε `%{ και %}`
 - Δηλώσεις λεκτικών μονάδων
 - Δηλώσεις τελεστών της αρχικής γλώσσας (προτεραιότητα, προσεταιριστικότητα)
 - Δήλωση του συνόλου σημασιολογικών τιμών (τύπος `YYSTYPE` ή με χρήση του `%union`)
 - Δήλωση του τύπου της σημασιολογικής τιμής κάθε συμβόλου

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (iv)

- Μέρος A, παράδειγμα

```
%{
void ERROR (const char msg []);
%}

%token T_program "program"
%token T_div T_mod
%token T_if T_then T_else

%nonassoc '=' '<' '>' '>>'
%left '+' '-'
%left '*' '/' T_div T_mod
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (v)

- Μέρος A, παράδειγμα (συνέχεια)

```
%union{
int i;
double f;
char str[80];
}

%token<str> T_id
%token<i> T_int_const
%token<f> T_float_const

%type<f> expression
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (vi)

- Μέρος Β, περιέχει:
 - τους κανόνες παραγωγής σε μορφή BNF
 - σημασιολογικές ρουτίνες που εκτελούνται κατά τη συντακτική ανάλυση
- Οι κανόνες έχουν τη μορφή:

$$A : \begin{array}{l} x_1^1 x_2^1 \dots x_{m_1}^1 \\ | x_1^2 x_2^2 \dots x_{m_2}^2 \\ \dots \\ | x_1^n x_2^n \dots x_{m_n}^n \end{array};$$

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (vii)

- Μέρος Γ, περιέχει κώδικα C
- Το μεταπρόγραμμα του bison αναλαμβάνει τον κεντρικό έλεγχο του μεταγλωττιστή που επιτυγχάνεται με τη συνεργασία των παρακάτω:
 - του λεκτικού αναλυτή
 - του συντακτικού αναλυτή
 - του πίνακα συμβόλων
 - του σημασιολογικού αναλυτή
 - του γεννήτορα ενδιάμεσου κώδικα

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (viii)

- Μέρος Β, παράδειγμα
- ```
program : { count=0; } block_list
 { printf("Counted %d block(s)\n",
 count); }
 ;

block_list : /* nothing */
 | block_list block { count++; }
 ;

block : "begin" block_list "end"
 ;
```

## Υλοποίηση ΣΑ με το bison (ix)

- Μέρος Γ, παράδειγμα
- ```
void yyerror (const char * msg)
{
    fprintf(stderr,
            "syntax error in line %d: %s\n",
            linecount, msg);
    exit(1);
}

int main ()
{
    return yyparse();
}
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (x)

- Παράδειγμα με σημασιολογικές τιμές
- $$\begin{array}{l} E \rightarrow T \\ E \rightarrow E + T \\ T \rightarrow F \\ T \rightarrow T * F \\ F \rightarrow (E) \\ F \rightarrow \text{num} \end{array}$$
- Ζητούμενο: να κατασκευαστεί ΣΑ που να υπολογίζει την τιμή μιας αριθμητικής έκφρασης

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xi)

- Παράδειγμα (συνέχεια)
- ```
{
typedef int YYSTYPE;
}

%token T_num

%%

program :
 expression { printf("Value: %d\n", $1); }
 ;
```

## Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xii)

- Παράδειγμα (συνέχεια)

```
expression :
 term { $$ = $1; }
 | expression '+' term { $$ = $1 + $3; }
 ;

term :
 factor { $$ = $1; }
 | term '*' factor { $$ = $1 * $3; }
 ;
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xiii)

- Παράδειγμα (συνέχεια)

```
factor :
 '(' expression ')' { $$ = $2; }
 | T_num { $$ = $1; }
 ;
```

%%

- Παραλείπονται στο Μέρος Γ:

- η συνάρτηση `yylex` (πιθανώς σε ξεχωριστό αρχείο, αν χρησιμοποιηθεί το `flex`)
- οι συναρτήσεις `yyerror` και `main`

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xiv)

- Παράδειγμα — Υλοποίηση ΛΑ χειρωνακτικά

```
int yylex ()
{
 int c;

 while (isspace(c = fgetc(stdin)));
 if (isdigit(c)) {
 yylval = c - '0';
 while (isdigit(c = fgetc(stdin)))
 yylval = yylval * 10 + c - '0';
 ungetc(c, stdin);
 return T_num;
 }
}
```

Στο μέρος Γ

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xv)

- Παράδειγμα (συνέχεια)

```
if (strchr("+*()", c)) return c;
if (c != EOF)
 fprintf(stderr,
 "Illegal character: %c\n", c);
return 0;
}
```

- Αυτοματοποίηση της μεταγλώττισης του ΣΑ

```
mytest1: mytest1.y
bison mytest1.y
gcc -o mytest1 mytest1.tab.c
```

Makefile

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xvi)

- Παράδειγμα — Υλοποίηση ΛΑ με το flex

```
%{
#include "mytest2.tab.h"
%}

%[0-9]+ { yylval = atoi(yytext); return T_num; }

\(|\)|\+|* { return yytext[0]; }
[\t\n]+ { /* nothing */ }
. { yyerror("illegal character"); }

%%
```

mytest2.l

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xvii)

- Αυτοματοποίηση της μεταγλώττισης ΛΑ και ΣΑ

```
mytest2: mytest2.l mytest2.y
bison -d mytest2.y
flex -s mytest2.l
gcc -o mytest2 mytest2.tab.c lex.yy.c \
-lfl
```

Makefile

- Επίλυση συγκρούσεων στο bison

- shift-reduce: πάντα **reduce**
- reduce-reduce: ο **πρώτος** κανόνας

ΣΑ top-down

(i)

- Η συντακτική ανάλυση ξεκινά από τη ρίζα
- Κάθε φορά, αναζητά:
  - το μη τερματικό σύμβολο που θα αντικατασταθεί
⇒ συνήθως επιλέγεται το αριστερότερο
  - τον κανόνα παραγωγής που θα εφαρμοστεί
⇒ βάσει των επόμενων k λεκτικών μονάδων στη συμβολοσειρά εισόδου: $LL(k)$
- Επαναλαμβάνεται μέχρι να εξαντληθούν τα μη τερματικά

Γραμματικές $LL(1)$

- Απαραίτητες προϋποθέσεις:
  - Απουσία αριστερής αναδρομής (άμεσης ή έμμεσης)
  - Απουσία κοινού προθέματος σε εναλλακτικούς κανόνες
- Μερικές φορές είναι δυνατός ο μετασχηματισμός μιας γραμματικής σε ισοδύναμη $LL(1)$
⇒ απαλοιφή αριστερής αναδρομής
⇒ αριστερή παραγοντοποίηση

Μετασχηματισμός σε $LL(1)$

- Αντικατάσταση
$$A \rightarrow \alpha_1 | \dots | \alpha_n \Rightarrow A \rightarrow \alpha_1 | \dots | \alpha_n$$
$$B \rightarrow \beta_1 A \beta_2 \Rightarrow B \rightarrow \beta_1 \alpha_1 \beta_2 | \dots | \beta_1 \alpha_n \beta_2$$
- Αριστερή παραγοντοποίηση
$$A \rightarrow \alpha \beta_1 | \dots | \alpha \beta_n \Rightarrow A \rightarrow \alpha B$$
$$B \rightarrow \beta_1 | \dots | \beta_n$$
- Απαλοιφή άμεσης αριστερής αναδρομής
$$A \rightarrow A \alpha_1 | \dots | A \alpha_n | \beta_1 | \dots | \beta_m$$
$$\Rightarrow A \rightarrow \beta_1 B | \dots | \beta_m B$$
$$B \rightarrow \alpha_1 B | \dots | \alpha_n B | \epsilon$$

ΣΑ αναδρομικής κατάβασης

$$A \rightarrow \alpha_1 | \dots | \alpha_n$$

μετατρέπεται σε κώδικα της μορφής:

- αν $token \in FIRST(\alpha_1)$ τότε κώδικας για την αναγνώριση της α_1
- ...
- αλλιώς αν $token \in FIRST(\alpha_n)$ τότε κώδικας για την αναγνώριση της α_n
- αλλιώς αν $\epsilon \notin FIRST(\alpha_1) \cup \dots \cup FIRST(\alpha_n)$ τότε συντακτικό σφάλμα
- αλλιώς αν $token \notin FOLLOW(A)$ τότε συντακτικό σφάλμα
- τέλος αν

ΣΑ $LL(1)$

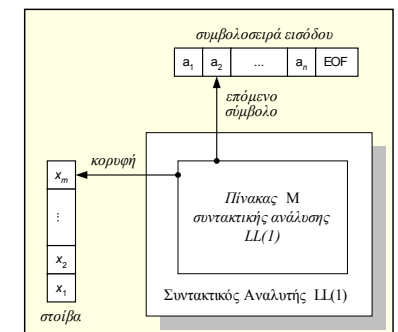
(i)

- Χρησιμοποιούν μια **στοίβα** όπου τοποθετούν σύμβολα της γραμματικής — αρχικά μόνο το S
- Κάθε φορά εξετάζεται η κορυφή της στοίβας:
  - Αν είναι **τερματικό** σύμβολο και είναι το ίδιο με το επόμενο της συμβολοσειράς εισόδου, τότε αφαιρούνται και τα δύο
  - Αν είναι **μη τερματικό** σύμβολο, τότε ανάλογα με το επόμενο της συμβολοσειράς εισόδου εφαρμόζεται κάποιος κανόνας
- **Επιτυχία:** η στοίβα και η συμβολοσειρά εισόδου είναι άδειες

ΣΑ $LL(1)$

(ii)

Ο αλγόριθμος κατασκευής του πίνακα M ορίζει την οικογένεια των γλωσσών $LL(1)$

Κατασκευή ΣΑ LL(1)

$E \rightarrow T E'$ $\text{FIRST}(E) = \text{FIRST}(T) = \text{FIRST}(F) = \{id, (\}$
 $E' \rightarrow + T E' \mid \epsilon$ $\text{FIRST}(E') = \{+, \epsilon\}$
 $T \rightarrow F T'$ $\text{FIRST}(T) = \{*, \epsilon\}$
 $T' \rightarrow * F T' \mid \epsilon$ $\text{FOLLOW}(E) = \text{FOLLOW}(E') = \{), \text{EOF}\}$
 $F \rightarrow (E) \mid id$ $\text{FOLLOW}(T) = \text{FOLLOW}(T') = \{+, \epsilon, \text{EOF}\}$
                           $\text{FOLLOW}(F) = \{*, +, \epsilon, \text{EOF}\}$

	id	+	*	(	)	EOF
E	$E \rightarrow TE'$				$E \rightarrow TE'$	
E'		$E' \rightarrow +TE'$			$E' \rightarrow \epsilon$	$E' \rightarrow \epsilon$
T			$T \rightarrow FT'$		$T \rightarrow FT'$	
T'			$T' \rightarrow \epsilon$		$T' \rightarrow *FT'$	$T' \rightarrow \epsilon$
F	$F \rightarrow id$				$F \rightarrow (E)$	

Λειτουργία ΣΑ LL(1)

0	E	$id + id * id \text{ EOF}$	$E \rightarrow T E'$
1	$E' T$	$id + id * id \text{ EOF}$	$T \rightarrow F T'$
2	$E' T' F$	$id + id * id \text{ EOF}$	$F \rightarrow id$
3	$E' T' id$	$id + id * id \text{ EOF}$	
4	$E' T'$	$id + id * id \text{ EOF}$	$T' \rightarrow \epsilon$
5	E'	$+ id * id \text{ EOF}$	$E' \rightarrow + T E'$
6	$E' T +$	$+ id * id \text{ EOF}$	
7	$E' T$	$id * id \text{ EOF}$	$T \rightarrow F T'$
8	$E' T' F$	$id * id \text{ EOF}$	$F \rightarrow id$
9	$E' T' id$	$id * id \text{ EOF}$	
10	$E' T'$	$* id \text{ EOF}$	$T' \rightarrow * F T'$
11	$E' T' F *$	$* id \text{ EOF}$	
12	$E' T' F$	$id \text{ EOF}$	$F \rightarrow id$
13	$E' T' id$	$id \text{ EOF}$	
14	$E' T'$	EOF	$T' \rightarrow \epsilon$
15	E'	EOF	$E' \rightarrow \epsilon$
16	ϵ	EOF	αναγνώριση

Κατηγορικές γραμματικές (i)

- Κατηγορική γραμματική (attribute grammar): γραμματική χωρίς συμφραζόμενα όπου κάθε σύμβολο φέρει ένα σύνολο **κατηγορημάτων**
- Οι τιμές των κατηγορημάτων υπολογίζονται βάσει του συντακτικού δέντρου:
  - **Συνθετικά** κατηγορήματα: οι τιμές τους εξαρτώνται μόνο από κατηγορήματα των παιδιών κάθε κόμβου
  - **Κληρονομούμενα** κατηγορήματα: οι τιμές τους εξαρτώνται μόνο από κατηγορήματα του 'πατέρα' και των 'αδελφών' κάθε κόμβου

Κατηγορικές γραμματικές (ii)

$E \rightarrow E + T$ $\{ E^1.val := E^2.val + T.val \}$
 $E \rightarrow T$ $\{ E.val := T.val \}$
 $T \rightarrow T * F$ $\{ T^1.val := T^2.val * F.val \}$
 $T \rightarrow F$ $\{ T.val := F.val \}$
 $F \rightarrow (E)$ $\{ F.val := E.val \}$
 $F \rightarrow num$ $\{ F.val := num.val \}$

Σημασιολογικοί κανόνες

Πίνακας συμβόλων

- Συγκεντρώνει πληροφορίες για τα **ονόματα** που εμφανίζονται στο αρχικό πρόγραμμα
- Ονόματα είναι:
  - το πρόγραμμα
  - οι μεταβλητές
  - τα υποπρογράμματα (διαδικασίες, συναρτήσεις)
  - οι παράμετροι των υποπρογραμμάτων
  - οι ετικέτες εντολών
  - οι σταθερές
  - οι τύποι δεδομένων

Χαρακτηριστικά ονομάτων

- Κατηγορία αποθήκευσης (storage class)
  - Καθολικές μεταβλητές (global variables)
  - Μεταβλητές στοίβας (stack variables)
  - Στατικές μεταβλητές (static variables)
- Εμβέλεια (scope)
- Ορατότητα (visibility)
- Διάρκεια ζωής (lifetime)

Περιεχόμενα πίνακα συμβόλων

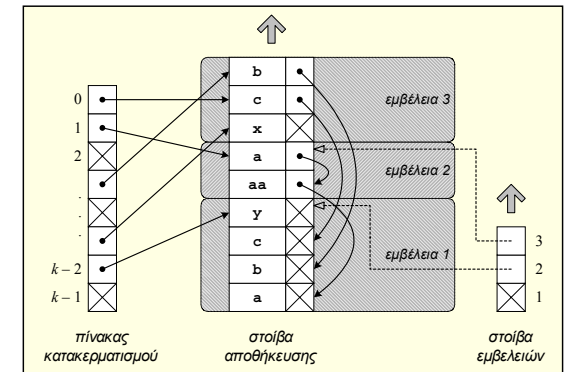
- Εμβέλεια (έμμεσα)
- Ορατότητα (έμμεσα)
- Διάρκεια ζωής
- Τύπος
- Θέση (διεύθυνση μνήμης, καταχωρητής, ...)
- Αριθμός παραμέτρων υποπρογράμματος
- Τύπος παραμέτρων υποπρογράμματος
- Τρόπος περάσματος παραμέτρων υποπρογράμματος
- Τύπος αποτελέσματος συνάρτησης

Οργάνωση πίνακα συμβόλων

- Βασικές λειτουργίες
  - Προσθήκη ονόματος
  - Αναζήτηση ονόματος
  - Διαγραφή ονόματος ή ομάδας ονομάτων
- Κόστος προσθήκης ή αναζήτησης ανάλογα με την υλοποίηση:

γραμμική λίστα	$O(n)$
δυναμικό δέντρο αναζήτησης	$O(\log n)$
πίνακας κατακερματισμού	$O(n/k)$

Υλοποίηση με ΠΚ

Σύνταξη και σημασιολογία

- Σύνταξη: μορφή και δομή των καλώς σχηματισμένων προγραμμάτων
- Σημασιολογία: ερμηνεία των καλώς σχηματισμένων προγραμμάτων
  - Στατική σημασιολογία: εντοπισμός σημασιολογικών σφαλμάτων κατά τη διάρκεια της μεταγλώττισης
  - Δυναμική σημασιολογία: απόδοση ερμηνείας στα προγράμματα κατά την εκτέλεσή τους

Στατική σημασιολογία (i)

- Περιβάλλοντα τύπων

$$\Gamma_1 = \{ i \mapsto \text{integer}, x \mapsto \text{real} \}$$

- Σχέση αντιστοίχισης τύπων

$$\Gamma \vdash E : \tau$$

- Κανόνες τύπων

$$\frac{\Gamma \vdash E_1 : \text{integer} \quad \Gamma \vdash E_2 : \text{integer}}{\Gamma \vdash E_1 + E_2 : \text{integer}}$$

Στατική σημασιολογία (ii)

- Παραγωγές τύπων

$$\frac{\Gamma_1 \vdash i : \text{integer} \quad \Gamma_1 \vdash 1 : \text{integer}}{\Gamma_1 \vdash i+1 : \text{integer}} \quad \Gamma_1 \vdash x : \text{real} \quad \frac{\Gamma_1 \vdash i+1 : \text{integer}}{\Gamma_1 \vdash (i+1)*x : \text{real}}$$

- Η αντιστοίχιση τύπων με κανόνες τύπων επεκτείνεται σε όλα τα τμήματα προγράμματος

$$\frac{\Gamma \vdash E : \text{boolean} \quad \Gamma \vdash S : \text{stmt}}{\Gamma \vdash \text{while } E \text{ do } S : \text{stmt}}$$

Δυναμική σημασιολογία (i)

- Λειτουργική σημασιολογία (operational semantics)
⇒ ακολουθία υπολογιστικών βημάτων
- Δηλωτική σημασιολογία (denotational semantics)
⇒ μαθηματική συνάρτηση από το πεδίο των δεδομένων εισόδου στο πεδίο των αποτελεσμάτων
- Αξιοματική σημασιολογία (axiomatic semantics)
⇒ η ερμηνεία καθορίζεται έμμεσα μέσω λογικών προτάσεων που περιγράφουν ιδιότητες του προγράμματος

Δυναμική σημασιολογία (ii)

- Η εντολή ανάθεσης $I=E$
  - Λειτουργική σημασιολογία
$$\frac{\langle E, \sigma \rangle \rightarrow v}{\langle I=E, \sigma \rangle \rightarrow \sigma[I \mapsto v]}$$
  - Δηλωτική σημασιολογία
$$\mathcal{C}[\![I=E]\!](s) = s[I \mapsto \mathcal{E}[\![E]\!](s)]$$
  - Αξιοματική σημασιολογία
$$\{ P[I \mapsto E] \} I=E \{ P \}$$

Σημασιολογικός έλεγχος

- Έλεγχος τύπων
- Έλεγχος ροής
- Έλεγχος ύπαρξης ονομάτων
- Έλεγχος μοναδικότητας
- Έλεγχος συνέπειας

Σύστημα τύπων (i)

- Βασικοί τύποι (integer, boolean, real, char, ...)
- Σύνθετοι τύποι
  - Πίνακες (arrays)
  - Ζεύγη (products) και πλειάδες (tuples)
  - Εγγραφές (records)
  - Δείκτες (pointers)
  - Συναρτήσεις (functions)
- Τύποι πρώτης τάξης (first class)

Σύστημα τύπων (ii)

- Μετατροπές τύπων (type casting)
- Υπερφόρτωση τελεστών (operator overloading)
- Πολυμορφικοί τελεστές (polymorphic operators)
- Υποσύνολα τύπων και υπο-τύποι (subtypes)
- Πολυμορφικά συστήματα τύπων (polymorphic type systems)
- Στατική και δυναμική αντιστοίχιση τύπων (type binding)
- Εξαγωγή τύπων (type inference)

Δυναμικός έλεγχος τύπων

- Επιβάλλεται όταν υπάρχει δυναμική αντιστοίχιση τύπων
- Πολλές φορές όμως απαιτείται και σε στατική αντιστοίχιση τύπων, π.χ. έλεγχος ορίων σε arrays της Pascal:
`a[i] := 42`
αν $i \geq 0$ και $i \leq 100$ τότε κώδικας για την ανάθεση του 42 στο $a[i]$ αλλιώς σφάλμα εκτέλεσης τέλος αν

Ενδιάμεσος κώδικας

(i)

- Λόγοι ύπαρξης
  - Διευκολύνει το έργο της μετάφρασης
  - Διευκολύνει τη βελτιστοποίηση
  - Διευκολύνει την κατάτμηση σε εμπρόσθιο και οπίσθιο τμήμα

Ενδιάμεσος κώδικας

(ii)

- Μετάφραση οδηγούμενη από τη σύνταξη (syntax-directed translation)
  - Για κάθε δομή της γλώσσας προσδιορίζεται ο αντίστοιχος ενδιάμεσος κώδικας
  - Διευρύνεται ο συντακτικός αναλυτής με σημασιολογικές ρουτίνες που παράγουν ενδιάμεσο κώδικα
- Σχέδιο παραγωγής ενδιάμεσου κώδικα
- Μεταβλητές ιδιοτήτων (attributes) για κάθε σύμβολο της γραμματικής

Ενδιάμεση γλώσσα

(i)

- Τετράδες (quadruples)

$n: op, x, y, z$

- Παράδειγμα: $b*b-4*a*c$

- 1: *, b, b, \$1
- 2: *, 4, a, \$2
- 3: *, \$2, c, \$3
- 4: -, \$1, \$3, \$4

Ενδιάμεση γλώσσα

(ii)

- Τριάδες (triples)

$n: op, x, y$

- Παράδειγμα: $b*b-4*a*c$

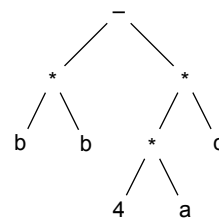
- 1: *, b, b
- 2: *, 4, a
- 3: *, (2), c
- 4: -, (1), (3)

Ενδιάμεση γλώσσα

(iii)

- Αφηρημένα συντακτικά δέντρα (abstract syntax trees)

- Παράδειγμα: $b*b-4*a*c$

Ενδιάμεση γλώσσα

(iv)

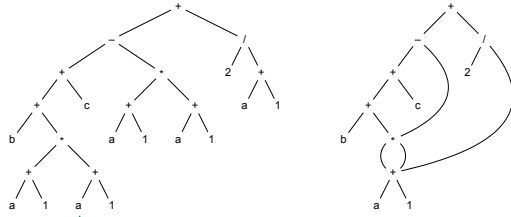
- Προθεματικός και επιθεματικός κώδικας (prefix/postfix code)

- Παράδειγμα: $b*b-4*a*c$

- * b b * * 4 a c   προθεματικός
b b * 4 a * c * -   επιθεματικός

Ενδιάμεση γλώσσα (v)

- Κατευθυνόμενοι ακυκλικοί γράφοι (directed acyclic graphs)
- Παράδειγμα: $b+(a+1)*(a+1)+c-(a+1)*(a+1)+2/(a+1)$

Γλώσσα τετράδων

- Μορφή τετράδας:
 $n: op, x, y, z$
όπου:
  - n : ετικέτα τετράδας (φυσικός αριθμός)
  - op : τελεστής
  - x, y, z : τελούμενα
- Ανάλογα με το είδος του τελεστή, κάποια τελούμενα ενδεχομένως παραλείπονται

Τελούμενα (i)

- Σταθερά
  - ακέραια, πραγματική, λογική
  - χαρακτήρας, συμβολοσειρά, nil
- Όνομα
  - μεταβλητή
  - παραμέτρος υποπρογράμματος
  - υποπρόγραμμα
- Προσωρινή μεταβλητή: $\$n$

Τελούμενα (ii)

- Ετικέτα
  - εντολής στο αρχικό πρόγραμμα
  - τετράδας
- Τρόπος περάσματος
  - V : κατ' αξία
  - R : κατ' αναφορά
  - RET : θέση αποτελέσματος συνάρτησης
- Κενό : -
- Προσωρινά κενό : * (για backpatching)

Τελεστές (i)

- unit, I, -, -
- endu, I, -, -
αρχή και τέλος δομικής μονάδας
- op, x, y, z $op \in \{+, -, *, /, \%\}$
 $z := x op y$
- :=, x, -, z
 $z := x$
- op, x, y, z $op \in \{=, <, >, <=, >=\}$
αν $x op y$ τότε πήγαινε στην τετράδα z

Τελεστές (ii)

- ifb, x, -, z
αν η λογική τιμή x είναι αληθής τότε πήγαινε στην τετράδα z
- jump, -, -, z
πήγαινε στην τετράδα z
- call, -, -, I
κάλεσε τη δομική μονάδα I

Τελεστές

(iii)

- **par**, $x, m, -$
πέρασε την πραγματική παράμετρο x με τρόπο περάσματος m
- **retv**, $x, -, -$
κάνε το αποτέλεσμα της τρέχουσας συνάρτησης ίσο με x
- **ret**, $-, -, -$
επιστροφή από την τρέχουσα δομική μονάδα

Μεταβλητές ιδιοτήτων

- **PLACE**: θέση όπου βρίσκεται αποθηκευμένη η τιμή μιας l-value ή μιας r-value
- **TYPE**: τύπος μιας l-value ή μιας r-value
- **NEXT**: λίστα από ετικέτες τετράδων που περιέχουν άλματα στην επόμενη εντολή
- **TRUE, FALSE**: λίστες από ετικέτες τετράδων που περιέχουν άλματα στον κώδικα που πρέπει να εκτελεστεί αν μια συνθήκη είναι αληθής ή ψευδής

Βοηθητικές υπορουτίνες (i)

- **NEXTQUAD()**
Επιστρέφει τον αριθμό της επόμενης τετράδας
- **GENQUAD**(op, x, y, z)
Γεννά την επόμενη τετράδα op, x, y, z
- **NEWTEMP**(t)
Δημιουργεί μια νέα προσωρινή μεταβλητή τύπου t
- **EMPTYLIST()**
Δημιουργεί μια κενή λίστα ετικετών τετράδων

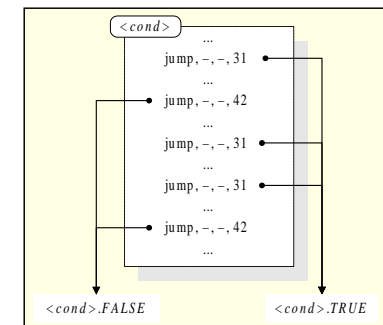
Βοηθητικές υπορουτίνες (ii)

- **MAKELIST**(x)
Δημιουργεί μια λίστα ετικετών τετράδων που περιέχει μόνο το στοιχείο x
- **MERGE**($l_1, \dots, l_n$)
Συνένωση των λιστών ετικετών τετράδων $l_1 \dots l_n$
- **BACKPATCH**(l, z)
Αντικαθιστά σε όλες τις τετράδες που περιέχονται στην l την άγνωστη ετικέτα τετράδας με τη z (**backpatching**)

Αριθμητικές εκφράσεις

- **Ακέραιες σταθερές**
 $\langle r\text{-value} \rangle ::= \langle \text{integer-const} \rangle \{ P_1 \}$
 $P_1 : \{ \langle r\text{-value} \rangle.PLACE = \langle \text{integer-const} \rangle; \}$
- **Τελεστές με δύο τελούμενα**
 $\langle r\text{-value} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle \langle \text{binop} \rangle \langle \text{expr} \rangle \{ P_{14} \}$
 $P_{14} : \{ W = \text{NEWTEMP}(\langle r\text{-value} \rangle.TYPE);$
     $\text{GENQUAD}(\langle \text{binop} \rangle.NAME,$
     $\langle \text{expr} \rangle^1.PLACE,$
     $\langle \text{expr} \rangle^2.PLACE, W);$
     $\langle r\text{-value} \rangle.PLACE = W; \}$

Λογικές εκφράσεις (i)

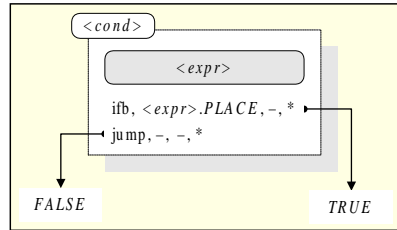

Λογικές εκφράσεις

(ii)

- Λογικές εκφράσεις σε συμβολισμό 0/1

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle$

Λογικές εκφράσεις

(iii)

- Λογικές εκφράσεις σε συμβολισμό 0/1

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle \{ P_{21} \}$

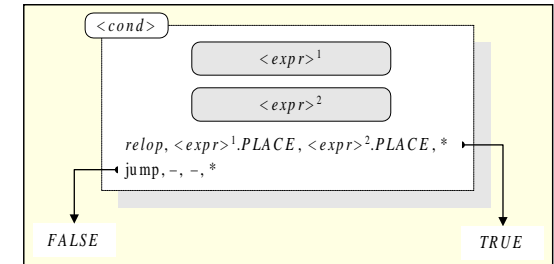
$P_{21} : \{ \langle \text{cond} \rangle.TRUE = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
`GENQUAD(ifb, <expr>.PLACE, -, *);`
 $\langle \text{cond} \rangle.FALSE = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
`GENQUAD(jump, -, -, *); \}`

Λογικές εκφράσεις

(iv)

- Τελεστές σύγκρισης

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle^1 \langle \text{relop} \rangle \langle \text{expr} \rangle^2$

Λογικές εκφράσεις

(v)

- Τελεστές σύγκρισης

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle^1 \langle \text{relop} \rangle \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{23} \}$

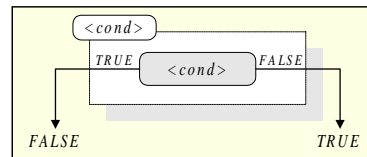
$P_{23} : \{ \langle \text{cond} \rangle.TRUE = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
`GENQUAD((relop).NAME,`
`<expr>^1.PLACE,`
`<expr>^2.PLACE, *);`
 $\langle \text{cond} \rangle.FALSE = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
`GENQUAD(jump, -, -, *); \}`

Λογικές εκφράσεις

(vi)

- Άρνηση

$\langle \text{cond} \rangle ::= \text{"not"} \langle \text{cond} \rangle$

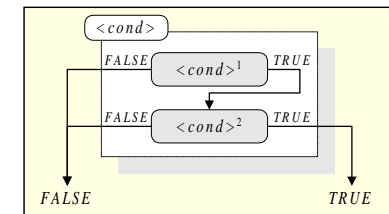

Λογικές εκφράσεις

(vii)

- Σύζευξη

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{cond} \rangle^1 \text{"and"} \langle \text{cond} \rangle^2$

Λογικές εκφράσεις

(viii)

■ Σύζευξη

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{cond} \rangle_1 \text{ "and" } \{ P_{25} \} \langle \text{cond} \rangle_2 \{ P_{26} \}$
 $P_{25} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle_1.\text{TRUE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $P_{26} : \{ \langle \text{cond} \rangle.\text{FALSE} = \text{MERGE}(\langle \text{cond} \rangle_1.\text{FALSE}, \langle \text{cond} \rangle_2.\text{FALSE}); \}$
 $\langle \text{cond} \rangle.\text{TRUE} = \langle \text{cond} \rangle_2.\text{TRUE}; \}$

Απλές εντολές

■ Κενή εντολή

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \epsilon \{ P_{29} \}$
 $P_{29} : \{ \langle \text{stmt} \rangle.\text{NEXT} = \text{EMPTYLIST}(); \}$

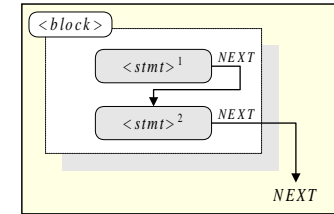
■ Εντολή ανάθεσης

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{l-value} \rangle \text{ "}" \langle \text{expr} \rangle \{ P_{30} \}$
 $P_{30} : \{ \text{GENQUAD}(\text{"="}, \langle \text{expr} \rangle.\text{PLACE}, -, \langle \text{l-value} \rangle.\text{PLACE}); \}$
 $\langle \text{stmt} \rangle.\text{NEXT} = \text{EMPTYLIST}(); \}$

Σύνθετη εντολή

(i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{block} \rangle$
 $\langle \text{block} \rangle ::= \text{"begin"} \langle \text{stmt} \rangle (\text{";" } \langle \text{stmt} \rangle)^* \text{"end"}$

Σύνθετη εντολή

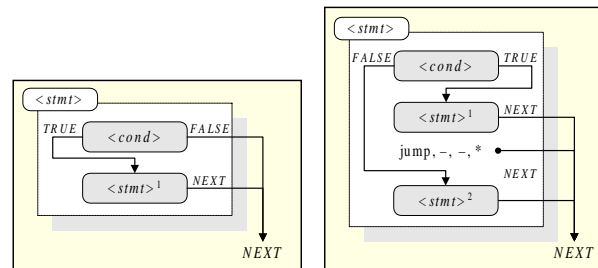
(ii)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{block} \rangle \{ P_{34} \}$
 $P_{34} : \{ \langle \text{stmt} \rangle.\text{NEXT} = \langle \text{block} \rangle.\text{NEXT}; \}$
 $\langle \text{block} \rangle ::= \text{"begin"} \langle \text{stmt} \rangle^1 \{ P_{35} \}$
 $(\text{";" } \{ P_{36} \} \langle \text{stmt} \rangle^2 \{ P_{37} \})^* \text{"end"} \{ P_{38} \}$
 $P_{35} : \{ L = \langle \text{stmt} \rangle^1.\text{NEXT}; \}$
 $P_{36} : \{ \text{BACKPATCH}(L, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $P_{37} : \{ L = \langle \text{stmt} \rangle^2.\text{NEXT}; \}$
 $P_{38} : \{ \langle \text{block} \rangle.\text{NEXT} = L; \}$

Εντολή if

(i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"if"} \langle \text{cond} \rangle \text{"then"} \langle \text{stmt} \rangle [\text{"else"} \langle \text{stmt} \rangle]$

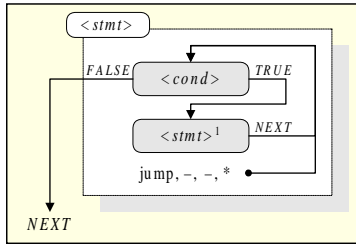
Εντολή if

(ii)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"if"} \langle \text{cond} \rangle \{ P_{39} \} \text{"then"} \langle \text{stmt} \rangle^1$
 $[\text{"else"} \{ P_{40} \} \langle \text{stmt} \rangle^2 \{ P_{41} \}] \{ P_{42} \}$
 $P_{39} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle.\text{TRUE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $L_1 = \langle \text{cond} \rangle.\text{FALSE};$
 $L_2 = \text{EMPTYLIST}(); \}$
 $P_{40} : \{ L_1 = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}()); \}$
 $\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, *);$
 $\text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle.\text{FALSE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $P_{41} : \{ L_2 = \langle \text{stmt} \rangle^2.\text{NEXT}; \}$
 $P_{42} : \{ \langle \text{stmt} \rangle.\text{NEXT} = \text{MERGE}(L_1, \langle \text{stmt} \rangle^1.\text{NEXT}, L_2); \}$

Εντολή while (i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"while"} \langle \text{cond} \rangle \text{"do"} \langle \text{stmt} \rangle$

Εντολή while (ii)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"while"} \{ P_{43} \} \langle \text{cond} \rangle \text{"do"} \{ P_{44} \} \langle \text{stmt} \rangle^1 \{ P_{45} \}$
 $P_{43} : \{ Q = \text{NEXTQUAD}(); \}$
 $P_{44} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle.\text{TRUE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $P_{45} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{stmt} \rangle^1.\text{NEXT}, Q);$
 $\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, Q);$
 $\langle \text{stmt} \rangle.\text{NEXT} = \langle \text{cond} \rangle.\text{FALSE}; \}$

Κλήση υποπρογραμμάτων (i)

$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{"("} [\langle \text{expr} \rangle (\text{","} \langle \text{expr} \rangle)^*] \text{"}"}$
 $\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle$
 $\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle$

- Πέρασμα παραμέτρων με τετράδες par
- Πέρασμα θέσης αποτελέσματος με τετράδα par αν πρόκειται για συνάρτηση
- Κλήση με τετράδα call

Κλήση υποπρογραμμάτων (ii)

$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{"("} \{ P_{46} \} [\langle \text{expr} \rangle^1 \{ P_{47} \}$
 $(\text{","} \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{48} \})^*] \text{"}" } \{ P_{49} \}$

$P_{46} : \{ N = 1; \}$

$P_{47} : \{ \text{GENQUAD}(\text{"par"}, \langle \text{expr} \rangle^1.\text{PLACE},$
 $\text{PARAMMODE}(\langle \text{id} \rangle, N), -);$
 $N = N + 1; \}$

$P_{48} : \{ \text{GENQUAD}(\text{"par"}, \langle \text{expr} \rangle^2.\text{PLACE},$
 $\text{PARAMMODE}(\langle \text{id} \rangle, N), -);$
 $N = N + 1; \}$

Κλήση υποπρογραμμάτων (iii)

$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{"("} \{ P_{46} \} [\langle \text{expr} \rangle^1 \{ P_{47} \}$
 $(\text{","} \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{48} \})^*] \text{"}" } \{ P_{49} \}$

(συνέχεια)

$P_{49} : \{ \text{if } (\text{ISFUNCTION}(\langle \text{id} \rangle)) \{$
 $W = \text{NEWTEMP}(\text{FUNCRESULT}(\langle \text{id} \rangle));$
 $\text{GENQUAD}(\text{par}, \text{RET}, W, -);$
 $\langle \text{call} \rangle.\text{PLACE} = W;$
 $\}$
 $\text{GENQUAD}(\text{call}, -, -, \langle \text{id} \rangle); \}$

Κλήση υποπρογραμμάτων (iv)

- Κλήση συνάρτησης

$\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle \{ P_{50} \}$

$P_{50} : \{ \langle \text{r-value} \rangle.\text{PLACE} = \langle \text{call} \rangle.\text{PLACE}; \}$

- Κλήση διαδικασίας

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle \{ P_{51} \}$

$P_{51} : \{ \langle \text{stmt} \rangle.\text{NEXT} = \text{EMPTYLIST}(); \}$

Κλήση υποπρογραμμάτων (v)

■ Επιστροφή από υποπρόγραμμα

```
(stmt) ::= "return" [<expr> { P52 }] { P53 }
P52 : { GENQUAD(retv, <expr>.PLACE, -, -); }
P53 : { GENQUAD(ret, -, -, -); }
```

■ Δήλωση υποπρογράμματος

```
(body) ::= (<local>) * { P56 } <block> ";" { P57 }
P56 : { GENQUAD(unit, I, -, -); }
P57 : { BACKPATCH((<block>.NEXT, NEXTQUAD());
GENQUAD(endu, I, -, -); }
```

Τελικός κώδικας (i)

■ Από θεωρητικής άποψης, το πρόβλημα της κατασκευής βέλτιστου τελικού κώδικα δεν έχει λύση (undecidable)

■ Μορφές τελικού κώδικα:

- Γλώσσα μηχανής σε **απόλυτη** μορφή (absolute)
- Γλώσσα μηχανής σε **επανατοποθετήσιμη και διασυνδέσιμη** μορφή (relocatable, linkable)
- **Συμβολική** γλώσσα (assembly)
- Άλλη γλώσσα **χαμηλού επιπέδου**

Τελικός κώδικας (ii)

■ Επιμέρους προβλήματα:

- **Επιλογή εντολών**
⇒ Πώς μεταφράζεται κάθε εντολή του ενδιάμεσου κώδικα
⇒ Πώς μεταφράζονται ακολουθίες τέτοιων εντολών
- **Διαχείριση της μνήμης** στο χρόνο εκτέλεσης
⇒ Πού αποθηκεύονται τα δεδομένα
⇒ Πώς γίνεται η επικοινωνία ανάμεσα στις δομικές μονάδες

Τελικός υπολογιστής (i)

■ Χαρακτηριστικά:

- **Επεξεργαστής:** Intel 8086
- **Λειτουργικό σύστημα:** MS-DOS
- **Μοντέλο μνήμης:** COM / tiny
⇒ Συνολική μνήμη $\leq 64K$
⇒ Οργάνωση σε ένα segment
⇒ Αρχική διεύθυνση του προγράμματος η 100h
- **Συμβολική γλώσσα:** συμβατή με το συμβολομεταφραστή MASM (Microsoft macro assembler)

Τελικός υπολογιστής (ii)

■ Καταχωρητές, μεγέθους 16 bit

- **Γενικής φύσης:** ax, bx, cx, dx
⇒ σε ζεύγη των 8 bit: ah, al, κ.λπ.
- **Καταχωρητές δείκτες:** sp (δείκτης στοίβας) και bp (δείκτης βάσης)
- **Καταχωρητές αναφοράς:** si και di
- **Καταχωρητές τμημάτων:** cs (code), ds (data), ss (stack) και es (extra)
- **Ειδικοί καταχωρητές:** ip (instruction pointer) και καταχωρητής σημαίων (flags)

Τελικός υπολογιστής (iii)

■ Διευθύνσεις:

$address = segment * 16 + offset$

■ Μορφή εντολής:

$[label] \ opname [operand_1 [, operand_2]]$

Τελικός υπολογιστής (iv)

- Εντολές:
  - Μεταφοράς: `mov`, `lea`
  - Αριθμητικών πράξεων: `add`, `sub`, `neg`, `imul`, `idiv`, `cmp`
  - Λογικών πράξεων: `and`, `or`, `xor`, `not`, `test`
  - Άλματος: `jmp`, `jz`, `jnz`, `jl`, `jle`, `jg`, `jge`
  - Διαχείρισης στοίβας: `push`, `pop`
  - Υποπρογραμμάτων: `call`, `ret`
  - Πράξεων κινητής υποδιαστολής (x87 FPU)

Εντολές μεταφοράς

- `mov destination, source` (move)

```
mov ax, 42
mov ax, bx
mov ax, [1000h]
mov ax, [si]
mov ax, [si + 6]
mov ax, [bp + 6]
mov ax, [si + bp + 6]
```
- `lea destination, source` (load effective address)
- Καθορισμός μεγέθους δεδομένων

```
mov ax, word ptr [bp + 6]
mov al, byte ptr [bp + 6]
```

Αριθμητικές πράξεις

- `add op1, op2` $op_1 := op_1 + op_2$
- `sub op1, op2` $op_1 := op_1 - op_2$
- `neg op` $op := -op$
- `imul op` $(dx, ax) := ax * op$
- `idiv op` $ax := (dx, ax) \text{ div } op$
 $dx := (dx, ax) \text{ mod } op$
- `cmp op1, op2` σύγκρινε τα op_1 και op_2
ενημέρωσε τις σημαίες

Λογικές πράξεις

- `and op1, op2` $op_1 := op_1 \text{ and } op_2$
- `or op1, op2` $op_1 := op_1 \text{ or } op_2$
- `not op` $op := \text{not } op$
- `xor op1, op2` $op_1 := op_1 \text{ xor } op_2$

Εντολές άλματος

- `jmp address` χωρίς συνθήκη
- `jz address` ή `je address` μηδέν / ίσο
- `jnz address` ή `jne address` όχι μηδέν / διάφορο
- `jl address` μικρότερο
- `jle address` μικρότερο ή ίσο
- `jg address` μεγαλύτερο
- `jge address` μεγαλύτερο ή ίσο

Εντολές στοίβας

- `push op` πρόσθεση στη στοίβα
 $sp := sp - 2$, $[sp] := op$
  - `pop op` αφαίρεση από τη στοίβα
 $op := [sp]$, $sp := sp + 2$
- ⇒ Η στοίβα αυξάνει προς τα κάτω, δηλαδή προς μικρότερες διευθύνσεις

Εντολές υποπρογραμμάτων

- **call address** κλήση
 $sp := sp - 2, [sp] := ip, ip := address$
- **ret** επιστροφή
 $ip := [sp], sp := sp + 2$

⇒ Η τιμή του ip που τοποθετείται στη στοίβα από την **call** είναι η διεύθυνση της εντολής που ακολουθεί την **call**

Εντολές x87 FPU (i)

- ⇒ Ειδική στοίβα 8 καταχωρητών: $ST(0), \dots, ST(7)$
- **fld source** (load real & push)
`fld tbyte ptr @real1`
  - **fild source** (load integer & push)
`fild word ptr [bp - 2]`
  - **fstp destination** (pop & store real)
`fld tbyte ptr [bp - 10]`
  - **fistp destination** (pop & store integer)
`fild word ptr [bp - 2]`

Εντολές x87 FPU (ii)

- **faddp ST(1), ST(0)** $ST(1) := ST(1) + ST(0) \& \text{pop}$
- **fsubp ST(1), ST(0)** $ST(1) := ST(1) - ST(0) \& \text{pop}$
- **fmlp ST(1), ST(0)** $ST(1) := ST(1) * ST(0) \& \text{pop}$
- **fdivp ST(1), ST(0)** $ST(1) := ST(1) / ST(0) \& \text{pop}$
- **fchs** $ST(0) := -ST(0)$
- **fcompp** $ST(1) \geq ST(0) \& \text{pop both}$
- **fistsw destination** (store x87 FPU flags)
`fistw ax`
`fistw word ptr [bp - 2]`

Διαχείριση μνήμης (i)

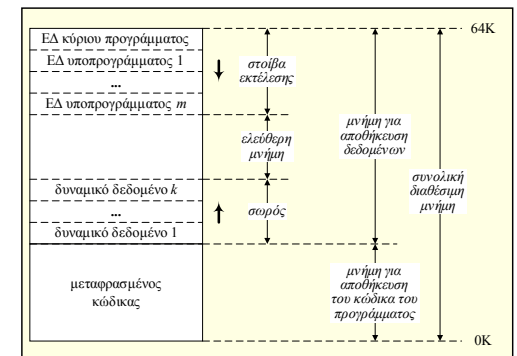
- **Δομή ενοτήτων** (block structure)
  - Μη τοπικά δεδομένα
- **Εγγράφημα δραστηριοποίησης** (activation record)
  - Παράμετροι
  - Αποτέλεσμα
  - Πληροφορίες κατάστασης μηχανής
  - Τοπικές μεταβλητές
  - Προσωρινές μεταβλητές

Διαχείριση μνήμης (ii)

	Παράμετρος 1	Παράμετρος 1	Παράμετροι	αρχή
	Παράμετρος 2	Παράμετρος 2		
...	...	...		
bp+8	Παράμετρος n	Παράμετρος n		
bp+6	Διεύθυνση αποτελέσματος	Διεύθυνση αποτελέσματος	Σταθμό Υψηλά	
bp+4	Σύνδεσμος προσπέλασης	Διεύθυνση επιστροφής		
bp+2	Διεύθυνση επιστροφής	Προηγούμενο display		
bp	Προηγούμενο bp	Προηγούμενο bp		
bp-2	Τοπική μεταβλητή 1	Τοπική μεταβλητή 1	Τοπικές μεταβλητές	βάση
bp-4	Τοπική μεταβλητή 2	Τοπική μεταβλητή 2		
...	...	...		
	Τοπική μεταβλητή m	Τοπική μεταβλητή m		
	Προσωρινή μεταβλητή 1	Προσωρινή μεταβλητή 1	Προσωρινές μεταβλητές	τέλος
	Προσωρινή μεταβλητή 2	Προσωρινή μεταβλητή 2		
	Προσωρινή μεταβλητή k	Προσωρινή μεταβλητή k		

α) Σύνδεσμοι προσπέλασης   β) Πίνακας δεικτών

Διαχείριση μνήμης (iii)

Προσπέλαση ονομάτων

- Τοπικά: $[bp + offset]$
- Μη τοπικά: $[si + offset]$
  - ⇒ ο si πρέπει να δείχνει στη βάση του εγγραφήματος δραστηριοποίησης όπου τα δεδομένα είναι τοπικά
- Το πρόβλημα ανάγεται στον εντοπισμό του αντίστοιχου εγγραφήματος δραστηριοποίησης
- Λύσεις που βασίζονται στο βάθος φωλιάσματος:
  - Σύνδεσμοι προσπέλασης (access links)
  - Πίνακες δεικτών (link tables / displays)

Σύνδεσμοι προσπέλασης (i)

- Αρχή λειτουργίας
  - Έστω ότι η δομική μονάδα p βρίσκεται φωλιασμένη μέσα στη δομική μονάδα q
  - ⇒ Στο ΕΔ της p τοποθετείται ένα σύνδεσμος προς τη βάση του ΕΔ της πιο πρόσφατης κλήσης της q
- Κατά την κλήση υποπρογραμμάτων, απαιτείται τελικός κώδικας για την ενημέρωση των συνδέσμων προσπέλασης

Σύνδεσμοι προσπέλασης (ii)

- Τρόπος χρήσης
  - Έστω ότι ζητείται το δεδομένο a που είναι τοπικό σε μια δομική μονάδα με βάθος φωλιάσματος n_a
  - Έστω ότι βρισκόμαστε σε μια δομική μονάδα p με βάθος φωλιάσματος $n_p \geq n_a$
  - ⇒ Ακολουθούμε $n_p - n_a$ συνδέσμους προσπέλασης
- Κατά την προσπέλαση ονομάτων, απαιτείται τελικός κώδικας για την υλοποίηση των παραπάνω

Πέρασμα παραμέτρων

- Κλήση κατ' αξία (call by value)
- Κλήση κατ' αναφορά (call by reference)
- Κλήση κατ' όνομα (call by name)
- Κλήση κατ' ανάγκη (call by need)
- Κλήση κατ' αξία και αποτέλεσμα (call by value-result)

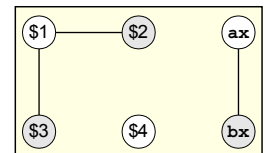
⇒ Τρόπος υλοποίησης καθενός

Δέσμευση καταχωρητών (i)

- Πρόβλημα 1: επιλογή τελουμένων που θα αποθηκευτούν σε καταχωρητές
- Πρόβλημα 2: επιλογή καταχωρητών όπου θα αποθηκευτούν τα τελούμενα
- Το πρόβλημα της βέλτιστης χρήσης καταχωρητών είναι NP-complete, ακόμα και χωρίς ειδικούς περιορισμούς
- Η λύση του ανάγεται στην κατασκευή του γράφου αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μεταβλητών και στο χρωματισμό αυτού με τόσα χρώματα όσοι οι καταχωρητές

Δέσμευση καταχωρητών (ii)

- Παράδειγμα: $d := b*b-4*a*c$
  - 1: *, b, b, \$1
  - 2: *, 4, a, \$2
  - 3: *, \$2, c, \$3
  - 4: -, \$1, \$3, \$4
  - 5: :=, \$4, -, d

Επιλογή εντολών

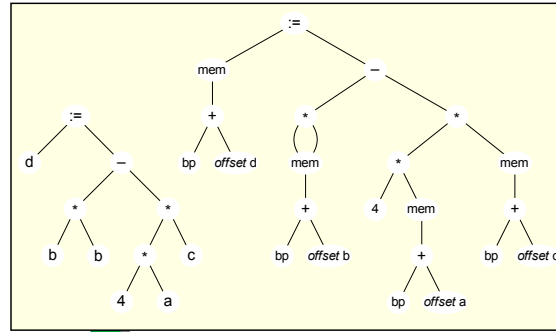
(i)

- Απλή αλλά κακή προσέγγιση: ενιαίο σχήμα παραγωγής τελικού κώδικα για κάθε δομή του ενδιάμεσου κώδικα
- Καλύτερη προσέγγιση: πλακόστρωση (tiling)
  - τεμαχισμός του ενδιάμεσου κώδικα σε τμήματα
  - κάθε τμήμα αντιστοιχεί σε μια εντολή
- Βέλτιστη αλλά χρονοβόρα προσέγγιση: δυναμικός προγραμματισμός (dynamic programming)

Επιλογή εντολών

(ii)

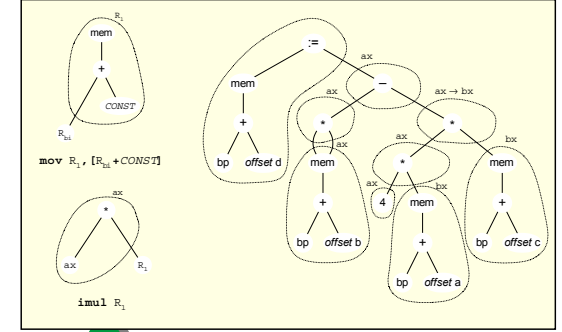
- Παράδειγμα: $d := b*b-4*a*c$

Επιλογή εντολών

(iii)

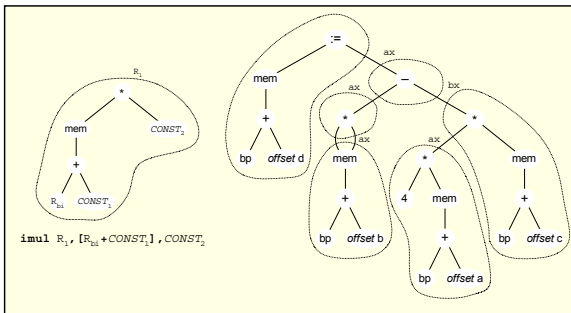
- Παράδειγμα: tiling με εντολές του 8086

Επιλογή εντολών

(iv)

- Παράδειγμα: tiling με εντολές του 80386

Το τελικό πρόγραμμα

(i)

- Σκελετός:

```
xseg segment public 'code'
assume cs : xseg, ds : xseg, ss : xseg
org
100h
main proc
near
call near ptr program
mov ax, 4C00h
int 21h
main endp
... τελικός κώδικας που παράγεται ...
xseg ends
end main
```

Το τελικό πρόγραμμα

(ii)

- Βιβλιοθήκη χρόνου εκτέλεσης (run-time library)

```
extrn function : proc
```
- Σταθερές συμβολοσειρές και κινητές υποδιαστολής

```
@str1 db 'this is'
 db 10
 db 'an example'
 db 0

@real1 dt 1e-10
@real2 dt 2.0
```

Βοηθητικές ρουτίνες (i)

- **getAR(a)** (φόρτωση διεύθυνσης ΕΔ)

```
mov si, word ptr [bp + 4]
mov si, word ptr [si + 4]
...
mov si, word ptr [si + 4] } (ncur - na - 1 φορές)
```

- **updateAL()** (ενημέρωση συνδέσμων προσπέλασης)

```
(α) push bp αν np < nx
(β) push word ptr [bp + 4] αν np = nx
(γ) mov si, word ptr [bp + 4]
 mov si, word ptr [si + 4]
 ...
 mov si, word ptr [si + 4]
 push word ptr [si + 4] } (np - nx - 1 φορές)
```

Βοηθητικές ρουτίνες (ii)

- **load(R, a)** (φόρτωση τελουμένου)

	Είδος του a	Κώδικας που παράγεται
(α1)	αριθμητική σταθερά	mov R, a
(α2)	λογική σταθερά true	mov R, 1
(α3)	λογική σταθερά false	mov R, 0
(α4)	σταθερά χαρακτήρα	mov R, ASCII(a)
(α6)	σταθερά nil	mov R, 0
(β1)	τοπική οντότητα: μεταβλητή, παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	mov R, size ptr [bp + offset]
(β2)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	mov si, word ptr [bp + offset] mov R, size ptr [si]

Βοηθητικές ρουτίνες (iii)

- **load(R, a)** (φόρτωση τελουμένου)

	Είδος του a	Κώδικας που παράγεται
(γ1)	μη τοπική οντότητα: μεταβλητή, παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	getAR(a) mov R, size ptr [si + offset]
(γ2)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	getAR(a) mov si, word ptr [si + offset] mov R, size ptr [si]
(δ)	[x]	load(di, x) mov R, size ptr [di]
(ε)	{x}	loadAddr(R, x)

Βοηθητικές ρουτίνες (iv)

- **loadAddr(R, a)** (φόρτωση διεύθυνσης τελουμένου)

	Είδος του a	Κώδικας που παράγεται
(α5)	σταθερή συμβολοσειρά	lea R, byte ptr a
(β1)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	lea R, size ptr [bp + offset]
(β2)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	mov R, word ptr [bp + offset]
(γ1)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	getAR(a) lea R, size ptr [si + offset]
(γ2)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	getAR(a) mov R, word ptr [si + offset]
(δ)	[x]	load(R, x)

Βοηθητικές ρουτίνες (v)

- Παρόμοια υλοποίηση για τις:
  - **loadReal(a)**
  - **store(R, a)**
  - **storeReal(a)**
- Ρουτίνες για ετικέτες τελικού κώδικα:
  - **name(p)** -p_num
  - **endof(p)** @p_num
  - **label(n)** @n
  - **label(l)** @p_num_l

Παραγωγή κώδικα (i)

- Τετράδα :=, x, -, z


```
load(R, x) loadReal(x)
store(R, z) storeReal(z)
```
- Τετράδα array, x, y, z


```
load(ax, y)
mov cx, size
imul cx
loadAddr(cx, x)
add ax, cx
store(ax, z)
```

Παραγωγή κώδικα

(ii)

- Τετράδες $+, x, y, z$ $-, x, y, z$
load(ax, x)   loadReal(x)
load(dx, y)   loadReal(y)
instr ax, dx   finstr ST(1), ST(0)
store(ax, z)   store(ax, z)

instr = add ή sub   finstr = faddp κ.λπ.
- Τετράδες $*, x, y, z$ $/, x, y, z$ $\%, x, y, z$
load(ax, x)   load(ax, x)   load(ax, x)
load(cx, y)   xor dx, dx   xor dx, dx
imul cx   load(cx, y)   load(cx, y)
store(ax, z)   idiv cx   idiv cx
store(ax, z)   store(dx, z)

Παραγωγή κώδικα

(iii)

- Τετράδες $=, x, y, z$ $<>, x, y, z$ $<, x, y, z$
 $>, x, y, z$ $<=, x, y, z$ $>=, x, y, z$

load(ax, x)   loadReal(x)
load(dx, y)   loadReal(y)
cmp ax, dx   fcompp
instr label(z)   fstsw ax
                                  test ax, value
                                  instr label(z)

instr = je, jne, κ.λπ.   value και instr από
                                  Πίνακα 9.1 σελ. 249

Παραγωγή κώδικα

(iv)

- Τετράδα $ifb, x, -, z$
load(al, x)
or al, al
jnz label(z)
- Τετράδα $jump, -, -, z$
jmp label(z)
- Τετράδα $jump, -, -, z$
jmpl label(z)
- Τετράδα $label, -, -, z$
label(z):

Παραγωγή κώδικα

(v)

- Τετράδα $unit, x, -, -$
name(x) proc near
push bp
mov bp, sp
sub sp, size
- Τετράδα $endu, x, -, -$
endof(x): mov sp, bp
pop bp
ret
name(x) endp

Παραγωγή κώδικα

(vi)

- Τετράδα $call, -, -, z$
sub sp, 2   αν z είναι διαδικασία
updateAL()
call near ptr name(z)
add sp, size + 4
- Τετράδα $ret, -, -, -$
jmp endof(current)

Παραγωγή κώδικα

(vii)

- Τετράδα $par, x, y, -$
  - αν $y = V$ και x είναι 16 bit
load(ax, x)
push ax
  - αν $y = V$ και x είναι 8 bit
load(al, x)
sub sp, 1
mov si, sp
mov byte ptr [si], al

Παραγωγή κώδικα

(vii)

- Τετράδα `par, x, y, -` (συνέχεια)
  - αν $y = V$ και x είναι 80 bit

```
loadReal(x)
sub sp, 10
mov si, sp
fstp tbyte ptr [si]
```
  - αν $y = R$ ή RET

```
loadAddr(si, x)
push si
```

Προχωρημένα θέματα

- Μεταγλώττιση αντικειμενοστρεφών γλωσσών
- Χαρακτηριστικά του αντικειμενοστρεφούς προγραμματισμού
  - λογισμικό οργανωμένο ως σύνολο από αλληλεπιδρώντα αντικείμενα
  - αντικείμενο / κλάση
  - κελυφοποίηση (encapsulation)
  - κληρονομικότητα (inheritance)
  - πολυμορφισμός υποτύπων (subtype polymorphism)

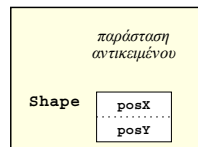
Αντικείμενα και μέθοδοι (i)

- Αντικείμενο = εγγραφή (record) + μέθοδοι
- Αναπαράσταση αντικειμένων: ίδια με την αναπαράσταση εγγραφών
  - Δεσμεύεται χώρος για τα πεδία του αντικειμένου
  - Οι μέθοδοι δε συμπεριλαμβάνονται στην αναπαράσταση
  - Οι κλήσεις μεθόδων μεταφράζονται σε κλήσεις συναρτήσεων με μια επιπλέον παράμετρο: ένα δείκτη στο αντικείμενο όπου αναφέρονται

Αντικείμενα και μέθοδοι (ii)

```
class Shape
 var posX, posY : real;

 procedure move (dx, dy : real);
 begin
 posX := posX + dx;
 posY := posY + dy;
 end;
end;
```



```
procedure Shape@move (var self : Shape; dx, dy : real);
begin
 self.posX := self.posX + dx;
 self.posY := self.posY + dy;
end;

s.move(1, 2) ⇒ Shape@move(s, 1, 2)
```

Κατασκευαστές & καταστροφείς

- Ίδια αντιμετώπιση με τις μεθόδους

```
class Shape
 ...
 procedure constructor (x, y : real);
 ...
 procedure destructor ();
 ...
end;

procedure Shape@constructor (var self : Shape;
 x, y : real);
procedure Shape@destructor (var self : Shape);

var s : Shape(10, 20); ⇒ Shape@constructor(s, 10, 20);
 Shape@destructor(s);
```

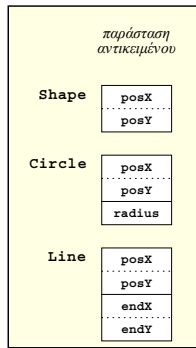
Απλή κληρονομικότητα (i)

- Υποκλάση / υπερκλάση
- Επισκίαση μεθόδων (method override)
- Υποτύποι (subtypes)
- Αναπαράσταση αντικειμένων
  - Τα πεδία της υπερκλάσης τοποθετούνται πρώτα (στην αρχή του αντικειμένου)
  - Αυτό εφαρμόζεται αναδρομικά
  - Τα πεδία της υποκλάσης ακολουθούν

Απλή κληρονομικότητα (ii)

```
class Circle extends Shape
 var radius : real;
 procedure scale (s : real);
 ...
end;

class Line extends Shape
 var endX, endY : real;
 procedure move (dx, dy : real);
 ...
end;
```


Απλή κληρονομικότητα (iii)

- Στατικό δέσιμο μεθόδων (static binding)

```
var s : Shape(10, 20);
 c : Circle(30, 30, 10);
 l : Line(10, 20, 30, 30);
 p : ^Shape;

...
p := @l;

s.move(5, 5);
c.move(5, 5);
l.move(5, 5);
c.scale(2);
p^.move(5, 5);
```

⇒

```
Shape@move(s, 5, 5);
Shape@move(c, 5, 5);
Line@move(l, 5, 5);
Circle@scale(c, 2);
Shape@move(p^, 5, 5)
```

Πολυμορφισμός υποτύπων (i)

- Δυναμικό δέσιμο μεθόδων (dynamic binding)
  - Όταν γίνεται κλήση μεθόδων μέσω δεικτών ή αναφορών σε αντικείμενα της υπερκλάσης, καλούνται οι αντίστοιχες μέθοδοι των υποκλάσεων
  - Πίνακας ανταπόκρισης μεθόδων (method dispatch table) ή περιγραφέας κλάσης (class descriptor)
  - Κοινός για όλα τα αντικείμενα μιας κλάσης

Πολυμορφισμός υποτύπων (ii)

```
class Shape
 var posX, posY : real;
 dynamic procedure move (dx, dy : real);
end;

class Line extends Shape
 var endX, endY : real;
 dynamic procedure move (dx, dy : real);
end;

var p : ^Shape;

...
p := @l;

p^.move(5, 5)
```

Πολυμορφισμός υποτύπων (iii)

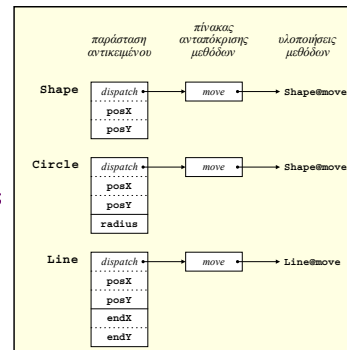
```
var p : ^Shape;

...
p := @l;

p^.move(5, 5)

↓
f := p^.dispatch^.move;
f^(p^, 5, 5)
```

- Ομοίως για αφηρημένες (abstract) μεθόδους

Πολλαπλή κληρονομικότητα (i)

- Πρόβλημα με την αναπαράσταση των αντικειμένων σε συνδυασμό με τους υποτύπους

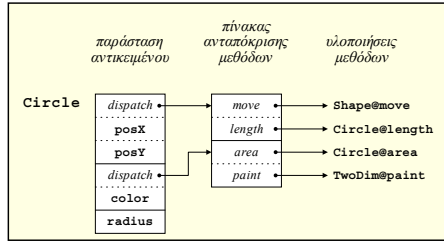
```
class TwoDim
 var color : ColorType;
 abstract function area () : real;
 dynamic procedure paint (c : ColorType);
end;

class Circle extends Shape, TwoDim
 ...
 dynamic function area () : real;
end;
```

Πολλαπλή κληρονομικότητα (ii)

```
var c : Circle(...);
p1 : ^Shape;
p2 : ^TwoDim;

...
p1 := @c;
p2 := @c
```


Πολλαπλή κληρονομικότητα (iii)

- Εξαρτημένη πολλαπλή κληρονομικότητα

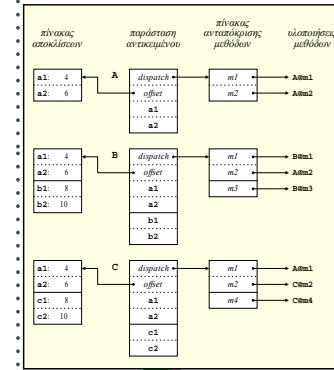
```
class A
var a1, a2 : integer;
dynamic procedure m1 ();
dynamic procedure m2 ();
end;
```

```
class B extends A
var b1, b2 : integer;
dynamic procedure m1 ();
dynamic procedure m3 ();
end;
```

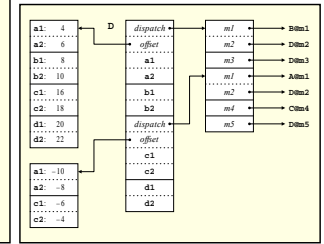
```
class C extends A
var c1, c2 : integer;
dynamic procedure m2 ();
dynamic procedure m4 ();
end;
```

```
class D extends B, C
var d1, d2 : integer;
dynamic procedure m3 ();
dynamic procedure m5 ();
end;
```

Πολλαπλή κληρονομικότητα (iv)

- Πίνακας αποκλίσεων (offset table)
- $p^.a1 \Rightarrow (p + p^.offset^.a1)^\wedge$

Έλεγχος υποτύπων (i)

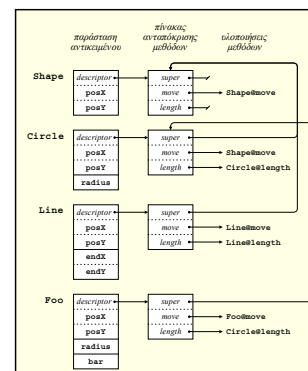
Ερώτηση 1: σε ποια κλάση ανήκει το αντικείμενο X;
Απάντηση: απλώς σύγκρινε τους περιγραφείς κλάσης

Ερώτηση 2: ανήκει το αντικείμενο X στην κλάση C;
Απάντηση: ...λίγο πιο δύσκολη...

```
var p : ^Shape;
...
if p^ instanceof Circle then
...1...
else
...2...
```

Έλεγχος υποτύπων (ii)

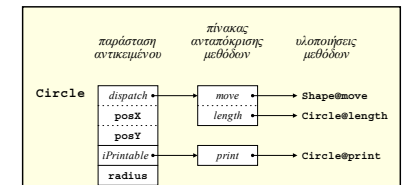
```
d := p^.descriptor;
loop:
if d = Circle@descriptor
then begin
...1...
goto next
end
else if d = nil then
begin
...2...
goto next
end
else
d = d^.super;
goto loop;
next:
```


Διαπροσωπείες (i)

```
interface Printable
dynamic procedure print ();
end;
```

```
class Circle extends Shape implements Printable
...
dynamic procedure print ();
end;
```


Διαπροσωπίες

(ii)

```
var c : Circle(...);
p : ^Printable;
```

```
...
p := @c;
p^.print()
```



```
p.self := @c;
p.iPrintable := c.iPrintable
```

